

حوادث و بلایای طبیعی از منظر اسلام

نویسنده:

دکتر محمد ربیع و فاضل

حجت الاسلام والمسلمین محمد اسماعیل زاده

سرشناسه	: رئیس‌زاده، محمد، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآورنده	حوادث و بلاای طبیعی از منظر اسلام/ نویسنده محمد رئیس‌زاده، محمد اسماعیل‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان بسیج جامعه پزشکی، سپیدجامگان آسمانی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ج. ۱۲۸ ص.
شابک	978-600-6566-17-7 :
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا :
موضوع	: بلاهای طبیعی - جنبه‌های مذهبی - اسلام
شماره افزوده	: اسماعیل‌زاده، محمد، ۱۳۵۱ -
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ح ۹/۸ BP۲۱۷/۸
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۲ :
شماره ثبت‌نشر ملی	: ۴۰۸۹۲۲۷ :

حوادث و بلاای طبیعی از منظر اسلام

شر: سپیدجامگان آسمانی
 چاپ: چاپخانه وزنا جوان
 نوبت چاپ اول: استان ۱۳۹۴
 شمارگان ۵۰۰ جلد
 شابک: ۷-۱۷-۵۶۶-۰۰۰-۰۸
 قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال
 نشانی: تهران، خیابان آزادی، خیابان رودکی شمالی، خیابان حسن شری، پلاک ۳۷، واحد ۳۰۱
 تلفن: ۶۶۹۳۴۲۷۵
 فاکس: ۶۶۹۳۴۲۵۱
 کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و اقتباس، را سپیدجامگان بسیج جامعه پزشکی محفوظ است.

انتشارات سپیدجامگان آسمانی

فهرست کتاب

پیشگفتار..... ۷

مقدمه..... ۹

فصل اول: حوادث و بلایای طبیعی نشأت گرفته از اعمال و افعال انسانی..... ۱۱

۱- مصیبت‌های حادث شده برای انسان نتیجه اعمال خود از دیدگاه قرآن..... ۱۱

۲- مصیبت‌های حادث شده برای انسان نتیجه اعمال خود از دیدگاه ائمه

..... (ص ۱۸)

فصل دوم: حوادث و بلایای طبیعی نشأت گرفته از امتحان و ابتلای الهی..... ۲۳

۱- مفهوم لغوی بلا..... ۲۳

۲- مفهوم اصطلاحی بلا..... ۲۵

۳- بلا یا و امتحان الهی..... ۲۶

۴- رابطه میان علم الهی و امتحان الهی..... ۳۳

۵- سنت امتحان و ابتلاء در مورد پیامبران و مومنان..... ۳۸

فصل سوم: بلا یا و غایت‌مندی..... ۴۳

رابطه میان بلا یا و حوادث طبیعی با غایت‌مندی..... ۴۳

۱- غایت‌نهایی خلقت انسان، سعادت‌مندی..... ۴۴

۲- تقدم مصالح عمومی بر مصالح فردی..... ۴۵

۳- محدودیت فرا روی علم انسان..... ۴۵

فصل چهارم: آثار مثبت و دستاوردهای حوادث و بلایای طبیعی از دیدگاه

اسلام..... ۴۷

۱- عامل قدرشناسی نعمت‌های الهی..... ۴۷

۲- عامل عروج معنوی انسانها..... ۴۸

۳- بیداری از خواب غفلت و هوشیاری نسبت به وظایف خود..... ۴۹

۴- عامل شکوفایی استعدادها..... ۵۳

فصل پنجم: نقش معنویت در کاهش بلایا و حوادث طبیعی..... ۵۷

۱- مفهوم معنویت..... ۵۷

۲- معنویت از دیدگاه اسلام..... ۶۱

۳- ارکان معنویت در جنبه‌های فردی..... ۶۸

۱- ۳- تقوا..... ۶۸

۲- ۳- سازندگی فردی در قالب تهذیب نفس..... ۷۲

۱- ۳- عبادت با محوریت نماز..... ۸۲

۳- ۳- اهمیت و فلسفه عبادت از دیدگاه اسلام..... ۸۲

۲- ۳- نماز به عنوان عامل اصلی در عبادات اسلامی..... ۹۰

۴- ارکان معنویت در جنبه‌های اجتماعی..... ۹۴

۱- ۴- امر به معروف و نهی از منکر..... ۹۴

۱- ۴- ۱- ضرورت امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه قرآن..... ۹۶

۲- ۴- ۱- ضرورت امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه ائمه معصومین (ع)..... ۹۸

۳- ۴- ۱- شرایط امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه اسلام..... ۱۰۳

۴- ۴- ۱- مراتب امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه اسلام..... ۱۰۴

۲- ۴- سبک زندگی دینی..... ۱۰۶

۱- ۴- ۲- مولفه‌های سبک زندگی در آیات و روایات..... ۱۰۹

۱- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های اعتقادی در سبک زندگی..... ۱۰۹

۲- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های اخلاقی در سبک زندگی..... ۱۱۰

۳- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های اقتصادی در سبک زندگی..... ۱۱۱

۴- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های حقوقی دین در سبک زندگی..... ۱۱۲

۵- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های سیاسی در سبک زندگی..... ۱۱۳

۶- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های فرهنگی در سبک زندگی..... ۱۱۴

۷- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های عبادی در سبک زندگی..... ۱۱۴

۸- ۴- ۲- ۱- مولفه‌های اجتماعی در سبک زندگی..... ۱۱۵

۲- ۴- ۲- اصول موضوعه فضائل اخلاقی و سبک زندگی دینداری جامعه اسلامی..... ۱۱۶

نتیجه‌گیری..... ۱۱۹

منابع..... ۱۲۱

پیشگفتار

حوادث و بلای طبیعی از دیرباز مورد توجه طیفی از دانشمندان مختلف واقع شده. مباحثی از قبیل پیش‌بینی، پیشگیری، مدیریت بحران، علل وقوع و ... در این ادیش بدان را به خود مشغول داشته است.

تلفات زیاد، خرابی‌های گسترده و ویرانی‌های شدید، همه و همه عواملی هستند که بینشی سراسر مناسبت به این حوادث موجب شده و گاهی با عقاید خرافی و افسانه‌سازی‌های مختلف در فرهنگ‌های گوناگون همراه گشته‌اند.

با در نظر داشت این امور، اگر ما دین‌میین اسلام را بینی کامل می‌پنداریم که در همه زوایای زندگی فردی و اجتماعی صاحب‌رای و نظر است و ما به عنوان مسلمان باید تسلیم رای و نظر صاحب شریعت باشیم؛ پژوهش پیرامون نظر اسلام درباره حوادث و بلایای غیرمترقبه طبیعی، از زوایای مختلف، امری ضروری و لازم است. علاوه بر این جنجال‌های اسیر پیرامون نظریه اسلام در این باب که گاه از جانب برخی گویندگان مدافع اسلام، غیر دقیق و بعضاً اشتباه بیان و گاه از جانب معاندین به تمسخر گرفته شده، پژوهش در این باب را بیش از پیش ضروری کرده است.

خوشبختانه در این زمینه تلاشهایی صورت گرفته ولی مانند تمام حوزه‌های دیگر علوم، باز هم جای تعمق و تفکر و پژوهش در این حوزه وجود دارد و سزااست که پژوهشگران و متفکران علوم دینی در این عرصه بیشتر ورود نموده تا زوایای ناشناخته حوادث و بلایای طبیعی از منظر اسلام را تبیین کنند.

بدینمندان دینی، گاه این حوادث و بلایا را تنها و تنها نتیجه اعمال و کردار آدمی می‌دانند. مردمان بخت برگشته‌ی سرزمین‌های دچار بلا را گناهکارانی بندها می‌دانند که این بلا برای عذاب آنان نازل گشته است. گاه این حوادث و بلایا را تنها آزمایش‌ها و ابتلائات الهی دانسته‌اند که چون سایر ابتلائات برای بازنمایی‌دن ذات ک‌داران و بدکرداران، اتفاق افتاده است. همه این نظریات در مقابل نظرات ک‌انی است که با دیدگاهی ماتریالیستی، صرفاً دلایل مادی را عامل ایجاد و مقیر این حوادث می‌دانند.

هفتمین کنگره بین‌المللی سلامت در حوادث و بلایا فرصتی ایجاد کرد تا با کمک محققین ارجمند و فضیلا‌ی ک‌انکار به پژوهش در این امر مهم پرداخته شود. پژوهشی که هرچند به است‌های مختلف، اجمالی است اما بسیار دقیق به زوایای گوناگون این نزاع می‌پردازد که می‌تواند سرآغاز بحثی مفصل و کاملاً علمی گردد.

به هیچ روی نمی‌توان ادعای عدم نقصان این پژوهش را داشت، اما می‌توان انتظار نقدهایی را داشت که به پرباری و غنای بیشتر این بحث کمک کنند. بنابراین معاونت تعلیم و تربیت این سازمان آماده دریافت نظرات و انتقادات فضلا و محققین بزرگوار درباره این پژوهش می‌باشد.

سازمان بسیج جامعه پزشکی کشور

مقدمه

زندگی پر زورده و اجتماعی ما همواره دستخوش تغییرات، تهدیدات، بحران‌ها و ابتلائاتی است که در کنار شیرینی‌ها، سرخوشی‌ها و پیروزی‌هاست. اما به راستی کدام یک از این دو پدیده ارزشمند است؟ آیا هر جا رنج باشد سعادت و لذت هم هست و آیا تلخ کامی با و شکست‌ها و بحران‌ها همه موجب اندوه و حسرت و نومیدی است یا سرآغاز رشد، توانمندی‌ها و پیروزی‌هاست؟

بدون تردید حوادث جزء لاینفک حیات انسانی است. حوادث و بلاهای طبیعی اگرچه به ظاهر امری طبیعی و عاری است ولی انسان مؤمن قادر است با هوشمندی معنوی خود بسیاری از رنج‌ها را که گاه بلیه به نظر می‌رسند به رحمت مبدل سازد و یا حداقل میزان خسارات وارده ناشی از آن‌ها بکاهد. این درحالی است که در مبانی اسلامی و تعالیم قرآنی، هدایت انسانها قرن‌ها پیش وقوع این حوادث و روش‌های پیش‌گیری از آن‌ها گفته شده است تا انسان با بهره‌گیری از این آموزه‌های ناب قرآنی و تعالیم روایی اهل بیت (ع) مانع از وارد آمدن خسارات و آسیب هر چه بیشتر به جان و مال خویش گردد.

پرسشی که همواره ذهن اندیشمندان را به خود معطوف کرده است این است: به راستی فلسفه وجودی حوادث و بلایای طبیعی چیست؟ آیا این‌ها فقط ناشی از اعمال انسانی است و یا مقوله امتحان و ابتلاء نیز در آن دخیل است؟ آثار و عوارض هر کدام از این دیدگاه‌ها کدام است؟ راه‌های رهایی از آن‌ها با رویکرد قرآنی و الگویی همه معصومین (ع) چگونه است؟ آیا بلایا و حوادث طبیعی به نوعی مجازات انسان از سوی خداوند است و یا عاملی برای امتحان و آزمایش انسان. کدام رویکرد در مبانی اسلامی در این خصوص بیان شده است؟ آیا این حوادث و بلایا با حکمت الهی سازگار است؟ رویکرد حکمت الهی در این خصوص به چه صورتی است؟ آیا برای کاهش اثرات و میزان بلایای طبیعی از دیدگاه اسلام راهکار قطعی و حتمی وجود دارد؟ اگر نه، مؤلفه‌های آن کدام است و دهها پرسش دیگر که در این کتاب به صورت مجمل و مختصر به آن‌ها پاسخ می‌دهیم. با مراجعه به متون اسلامی می‌توان دو دیدگاه را درباره حوادث و بلایای طبیعی از دیدگاه اسلام استخراج و استخراج کرد. دیدگاه اول این است که این مسائل نشأت گرفته از اعمال و رفتار انسان‌ها و به صورت کلی برآیند فعلی حرکت آنها است. دیدگاه دیگر این موارد را جزء ابتلائات و آزمون‌های الهی بیان می‌درسد. در این جا برای روشن شدن بحث به بررسی هر دو دیدگاه به صورت تفصیلی می‌پردازیم.